

СТАНОВИЩЕ
ЗА
ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДОКТОРАНТ АМИРА БАР ШАЛОМ
НА ТЕМА
“ ВКЛЮЧВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ В МУЛТИКУЛТУРНО ОБЩЕСТВО.
ЕТНОГРАФСКО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДВУЕЗИЧНО УЧИЛИЩЕ „РЪКА ЗА РЪКА” В
ЙЕРУСАЛИМ.”

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОНС „ДОКТОР“,

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Докторска програма: Социология

От проф. д-р Николай Михайлов, СУ „Св. Кл. Охридски“, член на научно жури.

Научен ръководител: доц. д-р Марио Маринов

Обща характеристика на дисертационния труд. Предложеният за становище дисертационен труд е структуриран в увод, изложение в седем глави и заключение. Общият обем на изследването е от 216 страници и се състои от увод, 3 глави, заключение. Допълнително са приложени библиография, приложения, самооценка на приносите в докторската дисертация и списък с публикации по темата труда. Авторът е посочил като библиографска основа на своя труд 140 източника, от които 28 на иврит, 112 на английски език. Разглежданият от дисертанта научен проблем е актуален и засяга различни социални и социологически аспекти (общество с културно многообразие, религиозна и етническа идентичност, социализация, социална диференциация, образователни институции и др.), на които е отделено необходимото изследователско влияние в текста на дисертацията. Авторефератът е изграден според изискванията и вярно и подробно предава съдържанието и структурата на цялостния дисертационен текст. Докторантът е приложил списък с четири публикации (на английски език) по темата в научни сборници или периодика с научно рецензиране. Някои от тях са в съавторство като допълнително са налични разделителни протоколи, оформени според изискванията. Публикациите следват темата на изследването и свидетелстват за трайния интерес на докторанта към изследователската му тема. С това всички изисквания – формални и съдържателни – за допускане на дисертацията до публична защита и за придобиване на ОНС „доктор“ от страна на кандидата Амира бар Шалом са изпълнени.

Съдържание, актуалност и основни научни акценти на изследването.

Основният предмет на дисертационния текст е двуезичното училище „Ръка за ръка“ в Йерусалим - пионерска институция в егалитарното двуезично образование в една сложна обществена рамка, каквато представлява социалната картина в този град на вековни религии, народи и култури, понякога в хармония, но понякога изправени пред противоречия и дори конфликти. Училището като образователна институция печели значително международно внимание поради амбициозните си, но обмислени усилия да служи като място за разбирателство и на утвърждаването му като пространство за общуване в отличаващото се с конфликти и известен контекст на неустойчивост на социалната ситуация съвременен израелско общество. Основният подход на училището като образователна институция е акцентът върху насърчаването на равенството между еврейските и арабските ученици чрез внимателно структурирана рамка за образование. Трудът има и личен контекст, тъй като авторът е училищен съветник в училището и това подсказва, че резултатите от изследването ще имат и силна практическа значимост¹. Така една от основните цели на дисертационния труд е в това да изследва и да обоснове социологически и образователен модел, чрез който двуезичното училище „Ръка в ръка“ да изпълнява пълноценно своята социална и образователна роля.

По отношение на методологията е предпочетен „качественият етнографски метод ...поради неговия всеобхватен изследователски характер“ (с.7). Този метод е насочен към създаване на възможност за учителите в училището да интегрират разнообразни културни гледни точки и да насърчават открит диалог, култивирайки взаимно уважение сред учениците като носители на съответната култура. Основната теза на докторанта е чрез заключенията на своето изследване да покаже как включващото образование може да намали по-широките социални неравенства и да послужи като модел за разнообразна учебна среда, предлагайки практически насоки за специалисти по образование и дори за политици.

Работата е структурирана в седем глави, което, поне според мен, е необичайно за структура на академичен труд с подобна цел. От друга страна частите са логически свързани и в тях се разграничават последователно етапите на решаване на основния изследователски въпрос. Първите две глави са въвеждащи и в тях авторът изследва и обяснява социалния, културния и образователния контекст на обществото в държавата

¹ На с. 39 докторантът отбелязва, че е родена в кибуц и това е създадо у нея интереса към сблъсъка на култури и е повлияло значително върху нейната социализация, вкл. в образователен и изследователски аспект.

Изrael, с които контексти се съобразяват изследователските цели, подходи и методи. „Изrael като цяло се е превърнал в силно неегалитарна страна, с една от най-големите пропасти между богати и бедни в развития свят. Съществува силна корелация между етническата принадлежност (евреи, основно юдеи- ашкенази, сефаради, мизрахи и араби, преимуществено мюсюлмани – Н.М.) и богатството...“ (с. 17). Докторантът установява как тази своеобразна форма на неравенство рефлектира и в предмета на неговия труд – образователните и социални отношения в двуезичното училище „Ръка за ръка“. То възниква чрез идеята за основано на принципите на включващо и егалитарно образование, схващано като споделено институционално пространство. „Образователна стратегия, известна като приобщаващо образование, насърчава учебна среда, в която всички ученици могат да участват смислено и да се чувстват ценени като членове на по-широкото общество“ (с.23). Трета глава е посветена на методологическия подход и на изследователските задачи, които той решава. Изложението доказва доброто разбиране на механизма и динамиката на избрания метод от страна на докторанта. Четвърта глава е посветена на интервютата, проведени в рамките на изследването – изследване с 16 души от екипа на училището (staff members), 10 родители (с. 42) и осем дипломанти (graduates). Подбрани са както представители от арабската общност, така и от еврейската. Интервютата са изключително съдържателни и богати на данни, както за последващ социологически анализ по темата, която докторантът изследва, така и за по общи изводи за спецификата на обществото и неговата динамика в държавата Изrael, например за отношението към жените като белег за постигната социална солидарност. „Педагогическата основа на училището е двуезично образование, което се стреми да установи образователна и етична основа за съществуването на демократично общество, споделяно от еврейски и арабски граждани на Изrael, и да развива диалогичен дискурс, основан на културното многообразие сред партньорите.“ (с. 71). Това е оригинална постановка и изследователско отношение към института на образованието, в които този институт освен с осигуряване на важни знания и умения е призван да постигне социална стабилност чрез култивиране на норми и ценности, свързани с утвърждаване на културното многообразие и със социална интеграция. Няма да се спирам подробно на останалата част от дисертационния труд, но тя продължава със същата систематичност (comprehensive, както се изразява докторанта) и умело открояване на акцентите в темата, като логически достига до важни и релевантни обобщения. Целта на цялостното изследователско усилие е „в до голяма степен сегрегираната обща израелска образователна система“ (с. 195), в отношенията между араби и евреи образованието да

бъде използвано и като възможност за интегриращо социално взаимодействие, да се ангажира с развитието на отношенията между двете национални общности в страната. Собствена изследователска позиция докторантът защитава е, че във всеки регион на Израел трябва да има двуезично училище като алтернатива за родители и деца, а всяко училище, дори и да е еднонационално, трябва да се занимава с въпросите на споделяния живот в мултикултурно общество. Образованието може да бъде мощен социален инструмент за формиране на възприятията на обикновените хора и за насърчаване на диалога и дискурса. Бих допълнил и средство за социален контрол, осигуряващ търсенето на взаимно уважение и приемане на различните традиции и култура.

Оценка на получените научни и научно-приложни резултати и приноси.

По отношение на научните постижения на дисертационното изследване мога да посоча актуалността и оригиналността на темата, успешната формулировка на целите, задачите и основната хипотеза на дисертационния труд, както и значението на аргументираните изводи и обобщения и за други разделени по етнически или религиозен признак общества. Образователните подходи, които използва докторантът, са валидни дори по време на периоди на интензивен конфликт и политическа поляризация, която наблюдаваме не само в обществото на държавата Израел.

Приемам формулираната от дисертанта самооценка на приносите на дисертационния труд, те имат важни теоретически и практически аспекти. Важни в практически план са препоръките за ключови фактори за успех на образователната среда, които дисертантът прави от позицията си практик с впечатляващ опит в сферата на образованието в една сложна социална среда.

Заклучение. Дисертационния труд, който ми беше представен за становище, има важни теоретична значимост и практическа стойност и съдържа важни изследвания, които доказват възможностите на докторанта. Колегата демонстрира завидна библиографска осведоменост, както и безспорни способности за провеждане на самостоятелно изследване. Убедено предлагам на уважаемите членове на Научното жури **да присъдят** на АМИРА БАР ШАЛОМ ОНС „доктор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата за дисертационния труд на тема *„Включващо образование в мултикултурно общество. Етнографско изследване на двуезично училище „ръка за ръка“ в Йерусалим.“* **като аз гласувам със „ЗА“.**

Проф. д-р Николай Михайлов,
20.01.2026 г.

OPINION
ON
THE DISSERTATION RESEARCH OF
PHD STUDENT AMIRA BAR SHALOM
ON THE TOPIC

*“ EDUCATION FOR INCLUSION IN A MULTICULTURAL SOCIETY. ETHNOGRAPHIC
RESEARCH OF A BILINGUAL SCHOOL “HAND TO HAND” IN JERUSALEM.”*

FOR THE ACQUISITION OF THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC DEGREE
"PHD/DOCTOR"

Field of higher education: 3. Social, economic and legal sciences

Professional field: 3.1. Sociology, anthropology and cultural sciences

Doctoral program: Sociology

By Prof. Dr. Nikolay Mihaylov, Sofia University “St. Kl. Ohridski”, member of the scientific
jury.

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mario Marinov

General characteristics of the dissertation work.

The dissertation work proposed for opinion is structured in an introduction, an exposition in seven chapters and a conclusion. The total volume of the study is 216 pages and consists of an introduction, 3 chapters, a conclusion. Additionally, a bibliography, appendices, a self-assessment of the contributions in the doctoral dissertation and a list of publications on the topic of the work are attached. The author has indicated 140 sources as a bibliographical basis for his work, of which 28 are in Hebrew, 112 in English. The scientific problem considered by the dissertation is topical and affects various social and sociological aspects (a society with cultural diversity, religious and ethnic identity, socialization, social differentiation, educational institutions, etc.), to which the necessary research influence is allocated in the text of the dissertation. The abstract is constructed according to the requirements and accurately and in detail conveys the content and structure of the entire dissertation text. The doctoral candidate has attached a list of four publications (in English) on the topic in scientific collections or peer-reviewed periodicals. Some of them are co-authored, and additional separation protocols are available, formatted according to the requirements. The publications follow the topic of the research and testify to the doctoral candidate's lasting interest in his research topic. Thus, all requirements - formal and substantive - for admission of the dissertation to public defense and for the acquisition of the educational and scientific degree „Doctor/PhD “by the candidate Amira bar Shalom have been met.

Content, relevance and main scientific emphases of the study.

The main subject of the dissertation text is the bilingual school "Hand in Hand" in Jerusalem - a pioneering institution in egalitarian bilingual education in a complex social framework, which is the social picture in this city of centuries-old religions, peoples and cultures, sometimes in harmony, but sometimes facing contradictions and even conflicts. The school as an educational institution is gaining significant international attention due to its ambitious but thoughtful efforts to serve as a place of understanding and to its establishment as a space for communication in the conflict-ridden and somewhat unstable context of the social situation in contemporary Israeli society. The main approach of the school as an educational institution is the emphasis on promoting equality between Jewish and Arab students through a carefully structured educational framework. The work also has a personal context, since the author is a school counselor at the school and this suggests that the results of the study will also have strong practical significance. Thus, one of the main goals of the dissertation is to explore and substantiate a sociological and educational model through which the bilingual school "Hand in Hand" can fully fulfill its social and educational role.

Regarding the methodology, "the qualitative ethnographic method ... due to its comprehensive research character" is preferred (p.7). This method is aimed at creating an opportunity for teachers in the school to integrate diverse cultural perspectives and promote open dialogue, cultivating mutual respect among students as bearers of the respective culture. The main thesis of the doctoral student is to show, through the conclusions of his research, how inclusive education can reduce wider social inequalities and serve as a model for a diverse learning environment, offering practical guidelines for education specialists and even politicians.

The work is structured in seven chapters, which, at least in my opinion, is unusual for the structure of an academic work with such a goal. On the other hand, the parts are logically connected and they consistently distinguish the stages of solving the main research question. The first two chapters are introductory and in them the author explores and explains the social, cultural and educational context of society in the State of Israel, with which contexts the research goals, approaches and methods are taken into account. "Israel as a whole has become a highly inegalitarian country, with one of the largest gaps between rich and poor in the developed world. There is a strong correlation between ethnicity (Jews, mainly Ashkenazi Jews, Sephardim, Mizrahi and Arabs, predominantly Muslims – N.M.) and wealth..." (p. 17). The doctoral student establishes how this peculiar form of inequality is also reflected in the subject

of his work – the educational and social relations in the bilingual school “Hand in Hand”. It arises through the idea of an inclusive and egalitarian education based on the principles, understood as a shared institutional space. “An educational strategy known as inclusive education promotes a learning environment in which all students can participate meaningfully and feel valued as members of the wider society” (p. 23). Chapter three is devoted to the methodological approach and the research tasks it solves. The presentation demonstrates the good understanding of the mechanism and dynamics of the chosen method by the doctoral student. Chapter four is devoted to the interviews conducted within the framework of the study – a study with 16 school staff members, 10 parents (p. 42) and eight graduates. Representatives from both the Arab and Jewish communities were selected. The interviews are extremely meaningful and rich in data, both for subsequent sociological analysis on the topic that the doctoral student is researching, and for more general conclusions about the specifics of society and its dynamics in the state of Israel, for example, about the attitude towards women as a sign of achieved social solidarity. “The pedagogical basis of the school is bilingual education, which seeks to establish an educational and ethical basis for the existence of a democratic society shared by Jewish and Arab citizens of Israel, and to develop a dialogical discourse based on cultural diversity among the partners.” (p. 71).

This is an original setting and research approach to the institute of education, in which this institute, in addition to providing important knowledge and skills, is called upon to achieve social stability by cultivating norms and values related to the affirmation of cultural diversity and social integration. I will not dwell in detail on the rest of the dissertation work, but it continues with the same system approach (comprehensive, as the doctoral student expresses it) and skillful highlighting of the accents in the topic, logically reaching important and relevant generalizations. The goal of the overall research effort is “in the largely segregated general Israeli educational system” (p. 195), in relations between Arabs and Jews, education is also used as an opportunity for integrative social interaction, to engage in the development of relations between the two national communities in the country. The doctoral student's own research position is that in every region of Israel there should be a bilingual school as an alternative for parents and children, and every school, even if it is mono-national, should deal with the issues of shared life in a multicultural society. Education can be a powerful social tool for shaping the perceptions of ordinary people and for promoting dialogue and discourse. I would add a means of social control, ensuring the search for mutual respect and acceptance of different traditions and cultures.

Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results and contributions.

Regarding the scientific achievements of the dissertation research, I can point out the relevance and originality of the topic, the successful formulation of the goals, objectives and the main hypothesis of the dissertation work, as well as the importance of the reasoned conclusions and generalizations for other societies divided by ethnicity or religion. The educational approaches used by the doctoral student are valid even during periods of intense conflict and political polarization, which we observe not only in the society of the State of Israel.

I accept the self-assessment of the contributions of the dissertation work formulated by the dissertation student, they have important theoretical and practical aspects. Important in practical terms are the recommendations for key factors for the success of the educational environment, which the dissertation student makes from his position as a practitioner with impressive experience in the field of education in a complex social environment.

Conclusion.

The dissertation work, which was presented to me for an opinion, has important theoretical significance and practical value and contains important research that proves the capabilities of the doctoral student. The colleague demonstrates enviable bibliographic awareness, as well as unquestionable abilities to conduct independent research. I confidently propose to the esteemed members of the Scientific **Jury to confer to AMIRA BAR SHALOM the educational and scientific degree „Doctor/PhD** “in professional field 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences for the dissertation work on the topic " Education for Inclusion in a Multicultural Society. Ethnographic Study of a Bilingual School "Hand in Hand" in Jerusalem." **as I vote "YES".**

Prof. Dr. Nikolay Mihaylov,

20.01.2026